

ГЕОГРАФИЯ

Общество – групи от хора с общи интереси, цели и задачи – семейство, клас, танцов състав.

Обществени сгради – онези, които се използват от всички хора в селището – училища, магазини, театри, болници.

Държава – обединение на хора, които живеят на обща територия и имат общо управление.

Република България е държава в **Югоизточна Европа**. Разположена е в източната половина на **Балканския полуостров**. Столица – София.

Граничи:

-на **изток** с Черно море;

-на **юг** с Гърция и Турция;

-на **запад** със Сърбия и Македония;

-на **север** с Румъния.

Символи на България – химн, знаме и герб.

Химн – „Мила родино” – тържествена песен за прослава; ставаме прави.

Знаме – трицветно – бял, зелен, червен, подредени един под друг.

Герб – червен щит с лъв на него, държан от два лъва, стъпили на дъбови клонки; под тях има надпис „Съединението прави силата”; най-отгоре има корона.

Карта – умалено изображение на земната повърхност.

Условни знаци – изображения, с помощта на които върху картата се обозначават градове, села, пътища, граници и др.

Цветове – зелен – равнини, низини, полета; кафяв – планини; син – реки, езера, морета.

Посоки на света – на картата горе – север, долу – юг, дясно – изток, ляво – запад. Междинни – североизток, северозапад, югоизток, югозапад.

Форми на земната повърхност -

Планина – висока форма на земната повърхност.

Било - най-горната част на планината – заоблено или остро.

Връх – най-високата точка от планината.

Хълм – малко възвишение, закръглена земна височина.

Равнина – обширна земя с малка височина, без планини.

Низина – обширна равна земя с височина до 200 метра.

Долина – ниско място, разположено между височини (планини).

Река – поток от прясна вада, който тече в корито, издълбано от водата. Влива се в море, езеро или друга река.

Езеро – вдлъбнатина, запълнена с вода.

Язовир – изкуствено езеро, създадено от хората.

Бряг – земя край вода (море, езеро, река).

Залив – част от море, вдадена в сушата.

Остров – земя, оградена от всички страни с вода.

Полуостров – част от земя, заобиколена от три страни с вода.

Планини:

Рила - вр. Мусала; **Пирин** – вр. Вихрен; **Родопи** – вр. Голям Перелик; **Стара планина** – вр. Ботев; **Витоша** – вр. Черни връх, Средна гора – вр. Богдан.

В планините – дървен материал, билки, гъби, горски плодове, въглища, руди, пасища, електроенергия от ВЕЦ, туризъм.

Равнини:

Дунавска – между р. Дунав и Ст. Планина; от запад на изток – по-широка и по-висока; пшеница, царевица, слънчоглед и др.

Горнотракийска – между Средна гора, Родопи и Странджа; лозя, плодове и зеленчуци, ориз, памук и др.

Задбалкански полета – на юг от Ст. Планина; Софийско, Карловско, Казанлъшко, Сливенско; Розова долина - рози, лавандула и др.

Водни басейни:

Черно море – „морската врата на България“; сол, делфини, тюлени, риба, пристанища – Варна, Бургас, туризъм.

Р. Дунав – единствената наша плавателна река; напояване, риба, превоз.

Р. Искър – извира от Рила, влива се в Дунав, най-дългата.

Р. Марица – извира от Рила, влива се в Егейско море, най-пълноводната.

Езера – естествени - планински, крайречни, крайморски, изкуствени – язовири; Варненското и Бургаското – крайморски.

Почва – най-горният рохкав слой на земята, който се отличава с плодородие; най-плодородни са почвите в равнините и край реките.

Растения – водна лилия, тинтява, омайник, еделвайс, минзухар и много други.

Животни – мечка, сърна, елен, дива коза, свиня, вълк, лисица, орел, заек, полска мишка, яребица фазан и др.

Национални паркове - „Рила“, „Пирин“ , „Централен Балкан“

Календар за защита на природата:

22 март – Ден на водата; **1 април** – Ден на птиците; **5 април** – Ден за опазване на природата; **22 април** – Ден на Земята.

ИСТОРИЯ

Извори за миналото – следите от човешката дейност.

Материални (предметни, веществени) – сечива, жилища, керамика.

Писмени – всякакви надписи върху камък, кожа и хартия.

Летоброене – подреждането на годините във времето – десетилетия, столетия (векове), хилядолетия.

Календар – начин за измерване на времето, при който за начало на летоброенето се приема година с голямо значение. Днешният календар започва летоброенето от раждането на Исус Христос – година първа.

Век – всеки век започва с първата и завършва със стотната година (9 век – 801-900 г.); определяме века, като към първата цифра на датата прибавяме 1 (681 г. – $6+1=7$ – 7 век).

Траки – преди повече от 3000 г. по нашите земи; уседнал живот; земеделци, коневъдци и овцевъдци; много богове; най-почитан – Херос – конник.

Гробници - за мъртвите си вождове; оръжия, съдове, украшения; край гр. Казанлък, с. Свещари.

Съкровища – Панагюрско, Вълчитрънско, Рогозенско.

Славяни – идват по нашите земи в края на 6 в.; уседнал живот, земеделци; много богове; главен – Перун; изработват предмети от дърво, кожа, глина, метали; начело на племето- княз.

Прабългари – живеят на североизток от Черно море в степите; разпъват юртите си там, където има паша за добитъка им - скотовъдци; номадски живот; изработват предмети от кожа, метали, глина; един бог – Тангра; начело на племената – хан.

Дати, години, факти -

635 – 665 – просъществува „Стара велика България” начело с хан Кубрат; легендата за снопа пръчки.

681 - След разпадането на Велика България част от прабългарите начело с **хан Аспарух** се заселват в местността **Онгъл**. Заедно със седемте славянски племена и северите образуват българската държава като обединение в борбата им с Византия, столица – **Плиска**.

864 - покръстване на българите при **княз Борис I**.

870 – Българската църква е призната от другите християнски църкви.

886 - в България са приети учениците на Кирил и Методий - **Климент, Наум, Ангеларий**; в Охрид, в Плиска и по-късно във Велики Преслав се създават книжовни средища, България става център на славянската култура.

893 – **Симеон** става владетел - цар; при него са завоювани нови територии, България граничи с Черно, Бяло и Адриатическо море; Златен век на българската култура; книжовници – Наум, Черноризец Храбър, Йоан Екзарх.

927 - **Петър I** се качва на престола, сключва мир с Византия и е признат за цар; поява на богомилството; отшелникът Иван Рилски – Рилски манастир.

1014 – умира цар **Самуил** – последният защитник на България.

1018 - след продължителни войни за запазване на независимостта на България, които завършват с погрома на войските на **цар Самуил**, е наложено византийско владичество.

1185 - като резултат от въстанието, ръководено от **Асен и Петър**, е създадено **Второто българско царство**, столица - **Търново**.

При цар Калоян - укрепване на българската държава, военни успехи, съюз с римския папа.

При цар Иван Асен II - териториално разширение, стопанско и културно развитие; възобновяване на Българската патриаршия.

Животът на хората в бълг. царство – при цар Иван Асен има изобилие от зърнени храни и добитък, кербани пренасят храни, сол, скъпи дрехи, накити, книги, икони.

Групи – аристокрация, духовенство, занаятчии, търговци, книжовници.

Всекидневен живот – бедните – малки къщи от непечени тухли, покрити със слама или каменни плочи; храна с малко месо и еднообразна; тъмни и груби дрехи; веселие – по празниците;

Богатите – красиви каменни къщи, дворци; обилна и разнообразна храна всеки ден; цветни и скъпи дрехи; веселие – всекидневно.

1393 – османците завладяват Търновското царство.

1396 - покоряване на България, начало на османското владичество.

Българите през 15. – 17. век – начело на Османската империя – султан, столица – Истанбул; две големи групи – елит и рая с различни права (християните и евреите нямат достъп до властта и армията). Българите основно живеят в селата; опора в християнската вяра; животът заедно сближава християните и мюсюлманите; хората общуват в дюкяните и в кафенетата на чаршията; манастирите – хранилища на християнската книжнина и духовен живот – Рилският манастир – най-голям.

Българите през 19. век – от Западна Европа навлизат печатните книги, светското училище, машините, влаковете; увеличава се броят на българите в градовете; занаятчии и търговци забогатяват с труд и предприемчивост.

Обновените градове – улиците се разширяват, постлани са с калдъръм; къщите - с големи чардаци, модерни чужбински мебели; нови храни – домати, картофи, фасул; европейски дрехи; нови професии – учители, журналисти, лекари.

Паисий Хилендарски – написва „История славянобългарска“.

Софроний Врачански - първи препис на „История славянобългарска“.

Д-р П. Берон – написва „Рибен буквар“.

В. Априлов - отваря първото чисто българско взаимно училище в България с помощта на Неофит Рилски.

1870 – султанът признава автономна **Българска църква - Екзархия**.

Г. Раковски – пръв изработва план за освобождение, организира в Белград първата българска легия.

В. Левски – Апостол на свободата; тайни революционни комитети в страната; подготовка за въстание.

1876 - Априлското въстание; Георги Бенковски, Христо Ботев.

1877 - 1878 - Руско-турска освободителна война.

3 март 1878 - със **Санстефанския мирен договор** е възстановена българската държава; подписан е Берлинският договор (1 юни); създадени са **Княжество България** (с избран княз) и **Източна Румелия** (с назначаван от Високата

порта генерал-губернатор християнин), а Южна Тракия и Македония остават подвластни на Османската империя.

1879 - свикано е **Учредителното народно събрание (10 февруари)**, което приема **Търновската конституция (16 април)** и избира **София** за столица на княжеството.

6 септ. 1885 - **Съединение на Източна Румелия с Княжество България.**

Българите през 19. – 20. век – фабричният труд измества ръчния, България се свързва с Европа; големи къщи с цветни фасади, широки прозорци, модни мебели; повече лична свобода за хората – срещи, облекло; театър, опера, попконцерти, дискомузика; радио, телевизия, самолети; интернет.

1888 – открито първото висше училище с равен достъп за мъже и жени – СУ „Климент Охридски“.

22 септ. 1908 - провъзгласяване **независимостта на България, княз Фердинанд I получава титлата цар.**

1939-1945 - българските евреи са спасени от депортиране.

1946 - обявяване на **републиката (15 септ. 1946)** – Народна Република България.

1991 – България става Република България, нова конституция, държавният глава е президент.

1 януари 2007 - България става член на **Европейския съюз.**

Политици през 19. – 20. век -

Владетели – княз Александър Първи, Цар Фердинанд, цар Борис Трети.

Държавници – Стефан Стамболов, Тодор Живков.

Президенти – Желю Желев, Петър Стоянов, Георги Първанов.

Българската култура –

Художници – Владимир Димитров – Майстора, Златю Бояджиев.

Оперни певци – Борис Христов, Райна Кабаиванска, Гена Димитрова.

Българският спорт:

Тежка атлетика – Дан Колов;

Футбол – Христо Стоичков

Лека атлетика – Стефка Костадинова

Празниците на България:

Национален – 3 март – Ден на Освобождението.

Официални – 6 септември – Съединението; 22 септември – Независимостта; 1 ноември – Ден на будителите; 24 май – Ден на книжнината; 25 декември – Рождество Христово; през пролетта – Великден; 1 май – Ден на труда; 6 май – Ден на храбростта.

Битови – Ханука, Пурим – еврейски; Вартананц – арменски; Курбан Байрам – турски; Василица – ромски; Баба Марта, Лазаровден, имени дни – български.